

СУТНІСТЬ ВІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

Валентина Троцька,

*старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності НАПрН
України*

У статті розглянуті проблемні аспекти термінології законодавства, що стосується вільного використання об'єктів авторського права та суміжних прав. Крім цього, розглянуті наукові підходи різних учених до визначення цього поняття. На підставі наведеного запропоновано авторське визначення поняття «вільне використання».

Ключові слова: вільне використання, термінологія, авторське право

Актуальність теми дослідження. Коректне застосування юридичних термінів має ключову роль як у законодавстві, так і в правозастосовній практиці. До таких термінів належить «вільне використання об'єктів авторського права та суміжних прав» (далі — вільне використання). Аналіз наукової літератури, законодавства та практики його застосування свідчить, що поряд із терміном «вільне використання» вживаються й інші: «правомірне використання», «обмеження майнових прав», «винятки та обмеження», «вилучення з авторського права», «допустиме використання». Сьогодні питання застосування термінологічного апарату у сфері авторського права і суміжних прав залишається доволі дискусійним. Пов'язано це з тим, що «не сформована загальна позиція про те, як співвідносяться обмеження та винятки, що їх охоплює поняття вільного використання творів» [1], а також не вироблено єдиних підходів до формулювання власне поняття. Як справедливо зазначає В. Жеребкін, «доти, доки відсутнє наукове визначення того чи іншого поняття, немає

й точного знання істотності предмета, що відображається цим поняттям, відсутній і критерій для відокремлення одних предметів від інших» [2]. Згідно з філософським ученням наукове пізнання як система знань про закони природи, суспільства, мислення сприяє отриманню відповідей на проблемні питання, вирішення яких становить теоретичний і практичний інтерес. На думку німецького філософа Х.-Г. Гадамера, «наявність поняття полягає в прагненні знайти вичерпну визначеність, однозначність...» [3]. Отож наукове дослідження сутності та визначення поняття вільного використання є актуальним як для подальшого розвитку теоретичних основ авторського права та суміжних прав, звернення до них під час законопроектної роботи щодо вдосконалення законодавства, так і для практичної реалізації норм законодавства при захисті прав й інтересів усіх сторін процесу, пов'язаного з вільним використанням.

Стан наукової розробки проблеми. Деякі питання визначення поняття вільного використання розглядалися в роботах таких іноземних і вітчизня-

них вчених: І. Близнеця, С. Бородіна, Е. Гаврилова, Л. Гібо, О. Дозорцева, С. Дюсолє, О. Зайця, В. Калятіна, Д. Ліпчик, А. Луцкера, Н. Макагонової, А. Малиновського, В. Наумова, В. Нерсесянца, І. Панкеева, О. А. Підпригори, О. О. Підпригори, Л. Подшибіхіна, О. Сергеева, Є. Суханова, О. Тулікова, Л. Бентлі, Б. Шермана та ін. Водночас у науці авторського права та суміжних прав відсутнє спеціальне комплексне монографічне дослідження, присвячене проблемі вільного використання об'єктів цих прав, а фрагментарне висвітлення деяких її аспектів не вирішує проблеми цілком. Як наслідок — поза увагою вчених залишилося дослідження різних підходів до визначення суттєвих ознак поняття «вільне використання», його співвідношення з іншими спорідненими поняттями, а також питання порівняльно-правового аналізу вирішення проблеми термінології як на міжнародному рівні, так і в законодавстві певних країн, зокрема й в Україні, та на цій основі вироблення єдиної системи термінів.

Метою статті є розкриття проблемних питань застосування термінології у законодавстві; дослідження характерних ознак поняття вільного використання; розробка відповідної дефініції на підставі аналізу результатів наукових досліджень, законодавства та практики його застосування.

Першоосною будь-якого законодавчого акта є термінологічний апарат, який складається з відповідних юридичних термінів. На думку Н. Артикуці, «юридичний термін (від лат. *terminus* — межа, кордон) — слово або словосполучення, що виражає поняття з правової сфери суспільного життя і має визначення (дефініцію) у юридичній літературі (законодавчих актах, юридичних словниках, науково-правових працях)» [4, 35].

Зазвичай, заснування термінологічної системи в законодавстві країн базується на нормах міжнародних договорів у відповідній сфері. Характерно,

що в перших міжнародних договорах, прийнятих у галузі авторського права та суміжних прав, узагальнені терміни не застосовуються, а лише передбачені певні положення, що визначають спеціальні випадки дозволеного використання об'єктів цих прав. Зокрема, в Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів [5] встановлені спеціальні положення щодо використання новин, цитат із твору, творів з навчальною та інформаційною метою тощо. У Міжнародній конвенції про охорону виконавців, виробників фонограм, організацій мовлення [6] передбачені винятки щодо: використання в особистих цілях; використання коротких уривків з метою повідомлення про поточні події; короткочасного звукового запису, здійснюваного організацією мовлення; використання об'єктів суміжних прав у наукових цілях, із зазначенням того, що в національному законодавстві можуть бути встановлені обмеження охорони прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, які передбачені стосовно охорони авторського права на твори літератури та мистецтва. Подібні положення встановлені й в Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм [7]. У Договорах Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі — ВОІВ), Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угоді TRIPS), прийнятих пізніше наведених конвенціях уже застосовується термін «обмеження та винятки» (ст. 10 Договору ВОІВ про авторське право [8], ст. 16 Договору ВОІВ про виконання і фонограми [9], ст. 13 Угоди TRIPS [10]).

Стосовно європейського законодавства, то найбільш повно випадки вільного використання визначені в ст. 5 Директиви ЄС 2001/29/ЄС Європейського парламенту та Ради від 22.05.2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві [11]. Цією

статтею Директиви ЄС встановлені вичерпні випадки, коли допускається вільне відтворення: без дозволу суб'єктів авторського права та суміжних прав без виплати винагороди і в деяких випадках з виплатою справедливої винагороди суб'єктам цих прав. Зазначена стаття Директиви ЄС іменується: «Винятки та обмеження» («*Exceptions and limitations*»).

Отже, в міжнародних договорах, які мають пізнішу дату прийняття, спостерігається тенденція до застосування терміна «винятки та обмеження». Водночас згідно із законодавством іноземних країн такий термін використовується не завжди. Найпоширенішими є: «добросовісна поведінка» — *fair dealing* (наприклад, Австралія, Ізраїль, Канада), «добросовісне використання» — *fair use* (США, Великобританія), «вільне використання» — *free use* (Болгарія, Словенія, Португалія); «обмеження авторських прав» — *limitations on copyright rights* (Фінляндія, Швеція, Литва, Латвія, Албанія, Іспанія, Бразилія, Китай), «винятки з майнових прав» — *exceptions to the economic rights* (Бельгія), допустиме використання — *permissible use* (Польща). Як бачимо в законодавстві іноземних країн не встановлено уніфікованого терміна. Кожна країна вибирає термінологію, що найбільш підходить до її усталеної практики охорони авторського права та суміжних прав або як зазначено у роз'ясненні ВОІВ «відповідно до конкретних соціальних, економічних та історичних умов» [12].

Як наведено в міжнародних договорах у сфері авторського права та суміжних прав, застосовується термін «винятки та обмеження», проте, на жаль, формулювання понять, які б давали відповідь на запитання, що належить до «винятків», а що до «обмежень» відсутнє. На рівні роз'яснень ВОІВ [13], обмеження розділені: по-перше, на винятки з творів, на які не поширюється авторсько-правова охорона; по-друге, на певні випадки, пе-

редбачені законом, згідно з яким допускається бездозвільне (оплатне, безоплатне) використання об'єктів авторського права та суміжних прав. Зазначене підтверджено у визначенні поняття «обмеження авторського права», наведене у Глосарії термінів ВОІВ, яке доповнюється тим, що «основними формами таких обмежень є випадки вільного використання, примусові ліцензії та ліцензії за законом» [14]. Отож, обмеження майнових прав пов'язують із випадками вільного використання.

Для законодавства України характерним є одночасне застосування різних термінів. Доказом цього є наведені нижче норми. Відповідно до ч. 2 ст. 424 ЦК України передбачено, що законом можуть бути встановлені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав. Водночас, за приписами ст. 426 ЦК України використання об'єкта права інтелектуальної власності іншою особою здійснюється з дозволу особи, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, передбачених ЦК України та іншим законом. Статтею 444 ЦК України «Випадки правомірного використання твору без згоди автора» передбачено, що твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою, зокрема шляхом цитування творів, відтворення їх у судовому та адміністративному провадженні, що відповідає випадкам, встановленим чч. 1, 7 ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі — Закон), які згідно з назвою цієї статті визначені як випадки вільного використання. Тож спостерігається явна неузгодже-

ність термінів, використовуваних у ЦК України. Не узгоджене вживання термінів помічаємо і власне в Законі. Так, згідно з ч. 6 ст. 15 Закону здійснюється посилання на статті 21–25 Закону як на статті, що передбачають обмеження майнових прав, хоча назви статей вказані як вільне використання творів. Щодо суміжних прав, то назва ст. 42 Закону визначена як «Обмеження майнових прав виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення», на відміну від назв подібних статей, що стосуються вільного використання об'єктів авторського права, на які міститься посилання в цій же статті Закону. Як бачимо, в законодавстві відсутній уніфікований підхід до застосування термінів, що приводить до плутанини, спричиненою безсистемністю та термінологічною неузгодженістю. Як справедливо зазначають С. Гусарев та О. Тихомиров, «невдалі формулювання, неточне вживання термінів, неправильні посилання та інші термінологічні помилки породжують додаткові запити, суперечки, необхідність додаткового тлумачення і роз'яснення» [15]. А філософ Ф. Бекон підкреслював: якщо власне поняття, будучи основою всього, спутані та необдуманно абстраговані від речей, то немає нічого міцного в тому, що побудовано на них [16].

Поняття «вільний» розглядається у тлумачних словниках, зокрема, як «необмежений, що не має примусу ззовні, незалежний, самостійний, що має свободу. Не обмежений межами, заборонами, безперешкодний» [17]. Тобто для третіх осіб, використання об'єктів авторського права та суміжних прав може бути безперешкодним, дозволеним у певних випадках, визначених законом, тобто вільним. У науковій літературі вчені неодноразово здійснювали спроби визначити поняття «вільне використання творів». На основі детального аналізу цих визначень можливо виділити основні підходи до досліджуваного питання.

Так, концептуально позиції вчених зводилися до:

- 1) врахування при визначенні поняття характерних ознак (цієї думки дотримуються О. Святоцький, В. Дроб'язко, О. Підпригора, А. Мільчин, Д. Ліпчик, І. Панкеев, О. Заєць, І. Якубівський, О. Дзера, Н. Кузнецова);
- 2) додаткового уточнення у визначенні поняття цілей вільного використання (таке трактування пропонують О. Святоцький, В. Дроб'язко);
- 3) акцентування уваги на бездоговірному використанні (представником такого підходу є О. Луткова);
- 4) включення до визначення поняття крім характерних ознак іншої спорідненої інформації (такої думки дотримується С. Бородін).

Стосовно першої позиції, то у Словнику термінів з інтелектуальної власності поняття «вільне використання творів» розглядається як «визначені законом випадки можливого використання твору без згоди правовласника та без виплати авторської винагороди» [18]. Такі визначення наводять Д. Ліпчик, І. Панкеев. Під вільним використанням творів розуміють: «можливість у певних випадках використовувати охоронювані твори вільно та безкоштовно (без дозволу та без виплати винагороди власнику авторського права» [19]; «таке використання, коли користувач не повинен заручатися згодою автора чи іншого правовласника та виплачувати винагороду» [20]. Аналогічної думки дотримується О. Заєць, вважаючи, що це право «особи вільно, без згоди автора чи інших володільців прав вільно та безоплатно використати твір» [21]. На правомірному використанні твору без згоди автора чи іншої особи, яка має авторське право, у випадках, коли це допускається законом, акцентує увагу у своєму визначенні І. Якубівський [22]. Ще простішим є визначення, наведене О. Дзєрою та Н. Кузнецовою: «використання твору без згоди автора закон називає віль-

ним використанням» [23]. Переваги наведених понять полягають у лаконічності визначення, доступності для сприйняття. Недоліком є те, що не враховані всі основні ознаки поняття, що дає підстави вважати запропоновані визначення неповними.

Наступний підхід сформульовано у словнику-довіднику за редакцією О. Святоцького, В. Дроб'язка, де вільне використання розглядається як «можливість використання твору, що впливає з обмежень авторського права, безоплатне використання твору в певних випадках без одержання дозволу, однак з дотриманням умов, встановлених законодавством, які, в основному, стосуються використання і охорони особистих немайнових прав автора» [24, 57]. Подібне визначення також запропоновано О. А. Підпригорою та О. Святоцьким [25, 580]. У видавничому словнику-довіднику (за авторством А. Мільчина) вільним вважається «використання творів (наприклад, їх видання) без дозволу на це автора та без виплати авторської винагороди, але з дотриманням прав авторства, права на ім'я та захисту репутації автора» [26]. На відміну від попередніх визначень, в останньому здійснена спроба акцентувати увагу на дотриманні особистих немайнових прав. Проте, особисті немайнові права, встановлені ст. 14 Закону, є значно ширшими за своїм змістом, аніж зазначено у наведеному понятті. Крім цього, вільне використання можливе при дотриманні й інших умов (правомірне оприлюднення об'єктів авторського права та суміжних прав; вичерпні випадки вільного використання цих об'єктів, дотримання вимог триступеневого тесту). Отже, з таким підходом також не можна погодитися, адже в наведених поняттях не враховуються характерні ознаки.

Ще одним підходом до визначення поняття є уточнення цілей вільного використання. Так, у вищезгаданому словнику-довіднику за редакцією О. Святоцького, В. Дроб'язка поняття доповнюється: «вільне використання мотивується переважно інформаційними цілями або ж потребами розвитку освіти, науки і культури» [24, 57]. Однак, крім зазначених цілей, що без сумніву, є визначальними, проте не єдиними, вільне використання передбачається, наприклад, із соціальною метою (можливість дозволеного використання творів сліпими й іншими особами з обмеженими фізичними можливостями); для адміністративних потреб (відтворення творів для судового й адміністративного провадження); з метою вільного копіювання, модифікації і декомпіляції комп'ютерних програм; відтворення творів в особистих цілях. Отож, при визначенні поняття доречно відмовитися від перерахування цілей, з огляду на їх широкий перелік.

При формулюванні визначення поняття О. Луткова акцентує увагу на бездоговірному використанні творів, окремо зупиняючись на примусових ліцензіях. На думку вченої, «під вільним використанням творів потрібно розуміти не пов'язане з необхідністю отримання від правовласника дозволу чи примусової ліцензії на використання опублікованого авторського твору будь-якою третьою особою» [27]. Згідно з цим визначенням, вільне використання поширюється на всі випадки, передбачені Законом, не залежно від того, чи підпадають вони під примусове ліцензування (коли дозвіл не є обхідним, а передбачено лише право на винагороду)*. Основною вадою цього визначення є неврахування інших суттєвих ознак, що характеризують вільне використання

* Під примусовим ліцензуванням розуміють «надання користувачам права на певне використання твору, що охороняється авторським правом, без чітко вираженого дозволу праволодильця, але з виплатою йому встановленої компенсації» [24, 183].

твору, а наголошення уваги лише на одній з них.

Найбільш широким серед досліджених визначень є поняття, розроблене С. Бородіним. На його думку, вільне використання — це використання творів науки, літератури та мистецтва, здійснюване третіми особами без чиєїсь згоди або дозволу, без сплати користувачем винагороди, засноване на винятках з авторського права, ліцензіях за законом, закінчення строку дії виключних прав, введеноз метою розвитку культури, підтримки стійкого доступу до культурних цінностей, нормалізації цивільного обороту за наявності юридичної монополії, що не перешкоджає автору отримувати винагороду за свою діяльність і не позбавляє іншого правовласника стимулу до господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності» [1]. Наведене визначення є досить інформативним. Воно охоплює випадки дозволеного використання, цілі його запровадження та містить інформацію про переваги такого використання для різних сторін. Однак, на нашу думку, поняття має характеризуватися точністю й однозначністю, вказувати на головні, суттєві ознаки досліджуваного поняття.

Наведений аналіз дає підстави дійти висновку, що жодне із запропонованих визначень поняття «вільне використання» не може бути визнане універсальним, адже не дає повної уяви про предмет дослідження. На думку А. Конверського «...мати поняття про предмет, означає знати, які ознаки йому притаманні, в яких зв'язках і відношеннях він знаходиться з іншими предметами і чим він від

них відрізняється» [28]. Цим вимогам не відповідає жодне запропоноване у спеціальній літературі визначення «вільного використання».

Правовий аналіз норм статей 21–25, 42* Закону дає можливість визначити ознаки, за яких використання об'єктів авторського права та суміжних прав будь-якими особами можливе:

- 1) без згоди суб'єктів авторського права і суміжних прав;
- 2) без виплати винагороди суб'єктам цих прав;
- 3) з дотримання певних умов, передбачених законом;
- 4) лише у випадках, спеціально передбачених законом.

Першою ознакою є бездозвільне використання об'єктів авторського права і суміжних прав. Ця ознака вважається визначальною, тому що пов'язана з принципом свободи використання об'єктів авторського права і суміжних прав іншими особами без дозволу суб'єктів цих прав (без укладення з ними відповідного договору). Вона базується на винятках з концепції виключних майнових прав**.

Другою ознакою є безкоштовне використання об'єктів авторського права та суміжних прав. Ця ознака прямо пов'язана з першою. У разі відсутності потреби в отриманні дозволу від уповноваженої особи на використання об'єкта авторського права й суміжних прав відпадає необхідність виплати їй винагороди. Винятком з зазначеного правила є право на винагороду, встановлене ч. 2 ст. 25 Закону, згідно з якою твори й виконання, зафіксовані у фонограмах, відеограмах, їхніх примірниках, а також аудіовізуальні твори та їхні примірники

* Стаття 42 Закону, хоч і названа «Обмеження майнових прав виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення», проте має подібні положення та відсилає до статей 21–25 Закону, що дає підстави теоретично долучити її до статей Закону щодо вільного використання творів.

** Згідно зі ст. 1 Закону виключні майнові права полягають у використанні об'єктів авторського права та суміжних прав лише особою, якій належать права, і видачі лише нею дозволу чи заборони на їх використання іншим особам у межах строку, встановленого законом.

ки допускається відтворювати в домашніх умовах виключно в особистих цілях або для кола сім'ї без дозволу автора (авторів), виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, але з виплатою їм винагороди. Особливості виплати винагороди в цьому випадку визначені ст. 42 Закону.

Третьою ознакою є обов'язковість дотримання умов, передбачених законом. Ця ознака має уточнювальний характер, що полягає у встановленні певних меж вільного використання. Такими умовами є: правомірне оприлюднення об'єктів авторського права та суміжних прав; дотримання особистих немайнових прав. Водночас використання не має завдавати шкоди використанню об'єктів авторського права й суміжних прав і не обмежувати безпідставно законні інтереси суб'єктів цих прав (ч. 6 ст. 15, ч. 3 ст. 42 Закону).

Четвертою ознакою є використання об'єктів авторського права та суміжних прав у випадках, передбачених законом. Ця ознака визначає, що лише законом можуть бути встановлені спеціальні випадки вільного використання. Вони не можуть бути широкими та вільно тлумачитися, мають бути вичерпними, оскільки зачіпають водночас приватні та суспільні інтереси⁴.

Узагальнюючи наведені ознаки, пропонуємо таке визначення поняття: *під вільним потрібно розуміти використання будь-якими особами об'єктів авторського права і суміжних прав без дозволу суб'єктів цих прав і без виплати їм винагороди у спеціально визначених законом вичерпних випадках з дотриманням умов такого використання.*

Наведене визначення відповідає низці концептуальних положень. По-перше, воно містить всі основні ознаки досліджуваного поняття. По-друге, у запропонованому визначенні вказано про

обмеженість таких випадків, що є встановленням певних законодавчих меж, спрямованим на недопущення широкого обмеження прав творців. По-третє, у визначенні акцентовано увагу на необхідність дотримання умов, встановлених законом, що є застереженням для користувачів об'єктів цих прав. Насамкінець, поняття охоплює як сферу авторського права, так і суміжних прав.

Проведене дослідження дає підстави для таких **висновків**:

- 1) інститут вільного використання об'єктів авторського права та суміжних прав відіграє ключову роль у встановленні балансу приватних та суспільних інтересів;
- 2) уніфікована термінологія як на рівні міжнародного, так і на рівні національного законодавства відсутня. Кожна країна вибирає термінологію, що найбільш підходить до усталеної системи охорони авторського права і суміжних прав і відповідних умов. Водночас, згідно з останніми тенденціями у міжнародному законодавстві більш вживаним стає термін «винятки та обмеження»;
- 3) для законодавства України характерним є одночасне застосування різних термінів, що негативно позначається на практиці;
- 4) норми Цивільного кодексу України та Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо вільного використання доцільно узгодити між собою з урахуванням запропонованого у роботі визначення поняття, що сприятиме чіткому розумінню норм законодавства й ефективному застосуванню їх на практиці. ♦

⁴ Четверту ознаку можливо віднести й до умов вільного використання, проте в дослідженні з метою акцентувати на ній увагу, запропоновано розглядати її окремо.

Список використаних джерел

1. Бородин С. С. Свободное использование произведений в аспекте системного взаимодействия принципов авторского права : автореф. дис... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. С. Бородин [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dis.rgiis.ru/files/dis/d40100102/borodin-200314/borodin-200314-a.pdf>.
2. Жеребкін В. Є. Логіка [Електронний ресурс] / В. Є. Жеребкін. — Х. : Основа, 1995. — Режим доступу : <http://thales2002.narod.ru/zher3.html>.
3. Вишневський М. І. Філософія : навч. посібник [Електронний ресурс] / М. І. Вишневський. — Мінськ : Виш. шк., 2008. — 479 с. — Режим доступу : <http://uch.teximas.com/filosofiya-ucheb-posobie-vishnevskiy-minsk.html>.
4. Артикуца Н. В. Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію / Н. В. Артикуца // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць КНЕУ. — К., 2005. — С. 35–42.
5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051.
6. Міжнародна конвенція про охорону виконавців, виробників фонограм, організацій мовлення (Рим, 26.10.1961 року) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_763.
7. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29.10.1971 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_124.
8. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20.12.1996 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_770.
9. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20.12.1996 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_769.
10. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
11. Директива ЄС 2001/29/ЄС Європейського парламенту та Ради від 22.05.2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві (Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society) OJ L 167. — 22.06.2001. — P. 10–19.
12. WIPO. Limitations and Exceptions. [Electronic resource]. — Acces mode : <http://www.wipo.int/copyright/en/limitations>.
13. WIPO. Understanding Copyright and Related Rights. Limitations on Rights. [Electronic resource]. — Acces mode : http://www.wipo.int/freepublications/ru/intproperty/909/wipo_pub_909.html.
14. Обмеження авторського права. Глосарій : терміни та їх тлумачення. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://udec.ntukpi.kiev.ua/lspac/osnov_intel_vlasn_udec_demo/schedule.nsf/d862e82eafb758368525663c004f385c/c51a291582a2cf78c2256e2a003ba2dc?OpenDocument#.
15. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посібн. [Електронний ресурс] / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. — К. : Знання, 2005. — Режим доступу : http://www.biglib.com/book/16_Uridichna_deontologiya_Osnovi_uridichnoi_diyalnosti.

16. Горлач М. І. Філософія [Електронний ресурс] / М. І. Горлач. — Режим доступу : <http://readbookz.com/books/179.html>.
17. «Свободный» : понятие // Толковый словарь Ушакова [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/1018650>.
18. Краткий словарь терминов по интеллектуальной собственности : термин «свободное использование» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.pravo.vuzlib.org/book_z885_page_20.html.
19. Липцик Д. Авторское право и смежные права / Д. Липцик ; пер. с фр.; предисловие М. Федотова. — М. : Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002. — 788 с.
20. Панкеев И. О. Свободное использование произведений в журналистской деятельности / И. О. Панкеев [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://mediascope.ru/node/1015>.
21. Заець О. В. До проблеми вільного використання об'єктів авторського права [Електронний ресурс] / О. В. Заець. — Режим доступу : http://visnyk.univd.edu.ua/?action=publications&pub_name=visnik&pub_id=179387&year=2006&pub_article=200404.
22. Якубівський І. Є. Юридична природа права на плату (винагороду) в авторському праві / І. Є. Якубівський // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2012. — № 5. — С. 12.
23. Цивільне право України / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.vuzlib.org/beta3/html/1/11011>.
24. Інтелектуальна власність : словник-довідник / за заг. ред. О. Д. Святоцького. — У 2-х т. : Том 1. Авторське право і суміжні права / за ред. О. Д. Святоцького, В. С. Дроб'язко ; уклад. : В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. — К. : Ін Юре, 2000. — 356 с.
25. Право інтелектуальної власності : підруч. для студ. вищих навч. закл. / за ред. : О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. — К. : Ін Юре, 2002. — 624 с.
26. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник [Электронный ресурс] / Мильчин А. Э. — 3-е изд., испр. и доп. — М. : ОЛМА-Пресс, 2006. — Режим доступа : <http://slovari.yandex.ua>.
27. Луткова О. Конвенционное регулирование свободного использования произведений в трансграничном коммерческом обороте / О. Луткова [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.kiarp.com/press-centr/public/konvencionnoe-regulirovanie.html>.
28. Конверський А. Є. Логіка [Електронний ресурс] / А. Є. Конверський. — К. : Центр учбової літератури, 2012. — Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15220809/logika/logika_-_konverskiy_aye.

Надійшла до редакції 24.06.2014 року

В. Троцька. Сущность свободного использования объектов авторского права и смежных прав. В статье рассмотрены проблемные аспекты терминологии законодательства, касающиеся свободного использования объектов авторского права и смежных прав. Кроме того, рассмотрены научные подходы различных ученых к определению данного понятия. Определены и проанализированы характерные признаки свободного использования.

Ключевые слова: свободное использование, терминология, авторское право

Trotska V. The essence of the free use of copyright and related rights. The article contemplates the problematic aspects of legislation terminologies, touching the free use of copyright objects and related rights. Research showed there are different terms in the legislation, scientific literature, practical activities such as: the «free use», «fair use», «limitation of property rights», «exception and limitation», «withdrawal from a copyright», «permissible use».

It has been analysed the corresponding norms of international agreements and legislation of countries. Based on the conducted analysis has been made the conclusion in relation to the tendencies of application of terms.

However, it has been contemplated the scientific ways of different scientists to the definition of this concept. In spite of numerous researches it has been made a conclusion that terminology on affected questions requires a revision.

The characteristic signs of the free use are defined and analysed. It has been made a conclusion that signs of the use of copyright objects and related rights by any persons are:

- 1) without the permission of copyright subjects and related rights;
- 2) without paying the compensations to the subjects of these rights;
- 3) with the observance of certain conditions which are envisaged by a law;
- 4) only in special cases which are envisaged by a law.

Based on this signs it was proposed an author's definition «the free use».

Proposed definition has got same positive moments. Firstly, it covers all signs of concept. Secondly, it contemplates about the case limits of the free use. Thirdly, it provides the term observance of the free use, which are defined in a law. And finally, the concept spreads not only on works but also objects of the related rights.

Keywords: free use, terminology, copyright